

RDEČI PRAPOR

Izhaja
v Ljubljani
vsaki petek.

Glasilo jugoslov. soc. demokracije.

Naročnina znaša: Za avstro-ogrske kraje za celo leto 5.44 K, za pol leta 2.72 K, za četrt leta 1.36 K. — Za Nemčijo za celo leto 5.96 K, za pol leta 2.98 K, za četrt leta 1.49 K. — Za Ameriko za celo leto 7.28 K. — Posamezne številke stanejo 10 vin. — Reklamacije so poštnine proste. frankirana pisma se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Štev. 9.

V Ljubljani, dne 3. marca 1906.

Leto IX.

NASLOVI:

Za vse dopise, rokopise, pisma, tičoca se lista: **Uredništvo „Rdečega Prapora“, Ljubljana.**

Za denarne pošiljave, naročila, reklamacije, inserate i. t. d.:

Upravništvo „Rdečega Prapora“, Ljubljana.

Zidovske alicke štev. 5/1.

Volilna reforma.

Vlada je izpolnila svojo obljubo: V petek je ministrski predsednik baron Gautsch predložil državnemu zboru zbirko zakonskih načrtov, ki določujejo nov volilni red za Avstrijo, odnosno so z volilno reformo v zvezi. Vseh načrtov je pet. Prvi se tiče izpremembe temeljnih zakonov o državnem zastopstvu, drugi volitve poslancev in volilnega reda, tretji svobode volitev, četrti imunitete poslancev, peti novega pravilnika za zbornico.

Prvi korak za vzaknitev splošne in enake volilne pravice je torej storjen; odvisno je sedaj glavno od državnega zbora, ali se pride do nje gladko ali ne, kajti za prečiti sedaj ni več mogoče volilne reforme; za njene nasprotnike, ki spletkarijo in ščujo, velja, kar je dejal ministrski predsednik baron Gautsch: «Padem lahko jaz, ali z menoj ne pade volilna reforma.»

Kdor hoče biti pravičen, mora priznati, da si je dala vlada s svojimi načrti mnogo truda; očiten je njen namen, da bi vstregla vsem. Nemcem hoče ohraniti vladni načrt toliko mandatov, kolikor so jih imeli doslej. Slovanom jih hoče pomnožiti; delavstvu prihaja vstrec z načelom splošnosti in enakosti. Krščanskim socialcem na ljubo hoče povišati

dobo bivanja na eno leto. Tako je naravno, da mora biti prva posledica njene osnove splošna nezadovoljnost. To je vtemeljeno v avstrijskih razmerah in nihče ni mogel pričakovati, da vstvari vlada reformo, kateri bodo vsi peli «hoziana». Ako bi vladal v državnem zboru čut pravičnosti, bi bila preosnova volilne pravice razmeroma lahka naloga. Realni političar pa vé, da zastopa vsaka stranka egoistične interese: vsaka vprašuje: Kaj dobim? — vsaka hoče doseči največji dobiček in s tega stališča je volilna pravica, ki bi ugajala vsem, popolnoma nemogoča stvar. To je bilo vladi jasno in zato je jadrala med različnimi težavami previdno in umetno semintja pa je skusila sestaviti načrt, ki bi izpolnil vsakemu nekaj njegovih zahtev.

Z vladnega stališča je to razumljivo. Ministrstvo hoče pridobiti potrebno večino za reformo in zato je sestavilo svoje načrte tako, kakor je upalo, da najlažje privabi večino. S stališča pravice je stvar seveda drugačna. Kdor bi hotel vstvariti za Avstrijo absolutno pravičen volilni zakon, bi moral ravnati strogo matematično; seveda tedaj menda ne bi pridobil nikogar razven socialnih demokratov za svoj načrt. Oportunizem vlade je torej umeven in Gautscheva osnova je vsekakor taka, da je primerna za temelj razprave. Napram sedanjim razmeram pomeni velik napredek; ni pa seveda taka, da bi mogli biti socialni demokratje brezpogojno zadovoljni z njo. In naša naloga bo, delovati z vso močjo nato, da se reforma približa kolikor je le največ mogoče zahtevam popolne pravičnosti.

Tega stremljenja ni pričakovati od meščanskih strank. Med njimi je pred vsem še mnogo elementov, ki ne žele ničesar tako

strastno, kakor da se sploh prepreči volilno reformo in da ostane vse pri starem, pri privilegijah. V prvi vrsti med temi sovražniki splošne in enake volilne pravice stoje poljski stančiki in Vsenemci. Drugi pa hočejo, naj se jim z reformo zagotovi kolikor je le največ mogoče mandatov. Nemci vseh frakcij zahtevajo nemško večino; Slovani — vsaj en del izmed njih — hoče več kakor večino. Nemci in Italijani se opirajo na svoj «kulturni» pomen, na svojo «davčno moč», Čehi na svoje število, na zgodovino, na davčno moč, Poljaki na «posebne interese». Kdor pogleda danes na kaos v državnem zboru, bi moral misliti, da je volilna reforma že pokopana.

Toda ta pesimizem je neopravičen. Parlamente danes ni bojno polje, temveč veliko sejmišče in vse zabavljanje ni nič drugega, kakor predigra mešetarenju, ki mu bode sledilo. Tudi v tem propadajočem državnem zboru prodira prepričanje, da je volilna reforma neizogibna in preden pride do definitivnega glasovanja, se poleže še marsikatera razburjenost. Prevzeti pred zgodovino in pred ljudstvom odgovornost za tisto, kar bi moralo slediti, ako bi kdo res izkušal preprečiti volilno reformo, je huda reč in toliko razsodnosti so si menda ohranili tudi še najhujši hujskači, da v zgodovinskem trenutku ne storé greha, ki bi se kruto maščeval nad njimi.

S tem seveda ni rečeno, da je treba vladno predlogo sprejeti neizpremenjeno. Marsikaj na njej je tako, da se mora na vsak način popraviti. Ako ima kdo pravico, pritoževati se nad ministerialnim načrtom, je to socialna demokracija, kajti volilni okraji so kakor nalašč tako razdeljeni, da socialni demokratje ne morejo priti do svoje naravne

Mrlič bi bil pač lahko ležal tudi v mrtvašnici. Pravzaprav bi bilo to vseeno. Toda Hercog jima je hotel izreči nepozabno pridigo z nemimi usti mrtveca. Mrlič naj govori, ker zapira njegova lastna usta spovedni pečat.

Ko sta se poročenca približala mlinu, so bila hišna vrata odprta kakor za sprejem. Veža in troja okna velike izbe so bila razsvetljena in v nevestini izbi, kjer sta stali čisto pregrnjeni postelji vspored, je odsevala rdečkasta luč skozi pritegnjene zavese. Stara, dobra Katica je vse tako uredila za sprejem, ko so prinesli hlapca mrtvega in krvavega v hišo, še preden sta se vrnila mlada poročenca.

A tudi v mali, posebni sobici je polala luč, slabotna, a tem bolj usiljiva.

Cenka in njen mož sta vstopila skozi odprte duri in živo duša se ni zganila. Šla

sta v jasno razsvetljeno veliko sobo, kjer tudi ni bilo ničesar videti, ne slišati. Celo velika črna ura poleg vrat se je bila ustavila, ker ni danes nihče mislil na to, da jo navije. Rašen molk je vladal povsod. Cenka je odprla vrata v posebno sobico, a vzkliknivša se je naslonila na steber. Tudi mlinar se je prestrašen ustavil. Tam na klopi je ležal Miha, kakor je bil dolg — hladan in otrpnjen. Majhna oljenica je gorela nad njegovo glavo na mizi, na stolu pa je sedela stara Katica z rožnim vencem v roki.

Oba skupaj nista slutila, da so prinesli umorjenega v hišo. Nihče ni imel toliko poguma, da bi bil vprašal, ali je mrlič še v gostilni.

In sedaj sta novoporočenca v velikih, mehkih posteljah, ne da bi vedela, kako sta prišla tja. Tiho in ne da bi se ganila ležita tam, kakor mrlič pod njima, ki straži Katica ob njem.

Listek.

Hans Kirchsteiger:

Pod spovednim pečatom.

Z avtorjevim dovoljenjem poslovenil E. Kristan.

Dalje.

VII.

Tako kakor sta zjutraj vesela in polna upov zaročenca zapustila mlin na poti v cerkev in k poroki, tako žalosten in mračen je bil sedaj povratek mladih zakoncev v skupni dom. Take svatovske noči nista pričakovala zjutraj, ko sta šla preko bistrega potoka, iz katerega so se sedaj dvigali strahovi.

Kaplan je poskrbel, da ne pozabita nikoli na to svatovsko noč, ko jima je po tolikih veselih gostih dneva poslal takega tovariša na prenočišče.

veljave. Vsem strankam se je delalo koncepcije; na opravičene interese delavstva se nikjer ne jemlje obzir, pač pa jih skuša volilna geometrija oškodovati kolikor le mogoče. Tu je delavski okraj, ki naj voli enega poslanca, dvakrat večji, kakor drugi, ki je razdeljen med štiri meščanske poslance. Tam je industrialni okraj vrinjen med kmetске tako, da je delavska množica potisnjena v manjšino. Ali če se delavci ne postavljajo na glavo, pa priznavajoči težave v razmerah te države in prepričani, da mora bodočnost odpraviti razne nedostatke, ako se le stori prvi, najvažnejši korak, sprejmejo, kar svetuje razum in potreba, imajo tudi pravico zahtevati, da spoštujejo meščanske stranke pamet in da ne gonijo svojega egoizma do skrajnosti.

To dosti pohlevno upanje je menda opravičeno. Mirne duše počakamo, kako se razvije veliko mešetarenje. Za vsak slučaj pa ostanemo pripravljeni. Za splošno in enako volilno pravico stoji delavstvo na straži do zadnjega trenotka.

Vladni načrt volilne preosnove.

Temeljni zakon o državnem zastopstvu.

Načrt vlade, ki izpreminja dosednji temeljni zakon o državnem zastopstvu, odpravlja pred vsem dosedanje kurije, pa določa splošno in enako volilno pravico.

Člane gosposke zbornice se lahko voli v zbornico poslancev, a dokler so poslanci, počiva njih mandat za gosposko zbornico.

Število poslancev je 455 (doslej 425); za posamezne dežele: Češko 148 (110); Galislo 88 (78); Nižje Avstrijsko 55 (46); Gornje Avstrijsko 20 (20); Solnograško 6 (6); Štajersko 28 (doslej 27), Koroško 10 (doslej 10), Kranjsko 11 (doslej 11), Bukovina 11 (11); Moravsko 44 (43); Šlezija 13 (12); Tirolsko 21 (21), Predarlbersko 4 (4); Istra 5 (doslej 5), Goriško 5 (doslej 5), Trst 5 (doslej 5).

Po računu vlade bi se delili mandati po narodnostih v bodočem državnem zboru tako, da bi imeli Italijani 16 (poprej 19), Nemci 205 (kakor doslej), Čehi 99 (poprej 87), Poljaki 64 (poprej 72), Malorusi 31 (poprej 10), Slovenci 23 (poprej 15), Hrvatje in Srbi 13 (poprej 12), Romuni 4 (poprej 5).

Aktivno volilno pravico bi imela vsaka moška oseba, ki je dosegla 24. leto, ki ni izključena od volilne pravice vsled postavnih določb, in ki prebiva najmanj eno leto v kaki občini v državi. Pasívno volilno pravico

ima, kdor je volilec, 30 let star in vsaj 3 leta avstrijski državljan.

Volilni red.

Novi volilni red določa, da tvorijo vsi volilci enega volilnega okraja en volilni razred, ki voli enega poslanca. Izjema pa je za galiske kmečke volilne okraje, od katerih voli vsaki okraj po dva poslance, toda vsaki volilec le enega, tako da sta tista dva izvoljena, ki imata relativno največ glasov.

Na Moravskem se vpelje nacionalni volilni kataster kakor za deželni zbor. Cela dežela je razdeljena na 27 okrajev, v katerih volijo samo Čehi, in cela dežela zopet na 17, v katerih volijo samo Nemci.

Voli se povsod direktno in tajno (z volilnimi listki). Po pravilu se voli v vsaki občini, ali deželna vlada lahko zloži več takih občin, ki štejejo samo 500 ali pa manj prebivalcev enega volilnega okraja. Vsaki volilec ima samo en glas. Volilne dolžnosti ni.

Izmed večjih mest dobi Dunaj 28 mandatov, Prag brez predmestij 8, Lvov in Gradec po 4, Krakov in Brno po 3, Linec, Černovice, Plzenj, Kraljevski Vinogradi, Inomost in Žizkov po 2, Trst z okolico 5, druga večja mesta, med njima Ljubljana, po 1 mandat.

Volilno pravico izgubi: Kdor ni samostojen; kdor uživa sirotniško podporo; kdor je v konkurzu; komur je sodnijsko vzeta očetovska oblast; kdor je obsojen zaradi tatvine, poneverjenja, goljufije, zvodstva, odedruštva, preprečenja eksekucije, vagabondaze, prestopkov vojnega zakona ter radi prestopka zakona o svobodi volitev. V vseh teh slučajih se izgubi volilno pravico, dokler trajajo zakonite posledice kazni.

Volilni imeniki morajo biti 14 dni javno izloženi. V mestih, ki imajo nad 20.000 prebivalcev, morajo biti imeniki vsaj 8 ur na dan razgrnjeni. V takih mestih mora biti toliko volilnih imenikov tiskanih, da vsakdo lahko dobi en iztis, ako povrne stroške. Reklamira lahko vsaka oseba, ki ima v dotičnem volilnem okraju volilno pravico. O reklamacijah odločuje okrajno glavarstvo odnošno deželna vlada.

Ako je potrebno za nemoteno izredno volitev, se lahko določi, da se pusti pri volitvah vsakega volilca, ki ima uradno legitimacijo, posamezno v volilni lokal, ki ga more zapustiti takoj, ko odda volilni listek. Med volitvijo so v poslopju in v okolici prepovedani nagovori in volilne agitacije.

V volilne komisije imenuje občinski zastop tri člane, volilni komisar tri, vseh šest pa voli sedmega. Povsod, kjer voli okraj

enega poslanca (torej izven galiskih kmetiskih občin) odločuje absolutna večina.

O varstvu volilne svobode.

Poseben načrt vlade določa kazni za kršenje volilne svobode pri volitvah za državni zbor, za deželne zbore, za občinske in za okrajne zastope. Določbe merijo zlasti proti nepravilnemu vplivanju na volilca, proti preprečenju glasovanja, proti volilnemu sleparstvu, proti ustanovitvi volilnega uspeha, proti volilni tajnosti, proti preprečenju volilnih shodov. Kot nepravilno uplivanje na volilce se navaja podkupljevanje, volilno nasilstvo in razširjanje neresničnih vesti, ki utegnejo uplivati na volitve. Kot preprečenje v izvršitvi se šteje krivično prilastitev tujih volilnih dokumentov ter preprečenje glasovanja.

Kot volilna goljufija je kaznjivo glasovanje brez volilne pravice, naj si dotični, ki ima volilno pravico, soglašal ali pa ne, falsificiranje glasovanja in izida volitve. Falsifikacija je tudi, ako kdo komu drugemu izpolni volilni listek drugače, kakor ta hoče. Prepovedan je poskus, nepravilno izvedeti, kako je kdo glasoval.

Taka kaznjiva dejanja — ako ne podlegajo že splošnemu kazenskemu zakonu — veljajo za pregreške ali prestopke in se tako kaznujejo. Razven tega je z njimi združena izguba volilne pravice za tri leta.

Dva posebna zakonska načrta določata nekatere izpremembe o imuniteti poslancev in o državnozbornem opravniku. Sodišča naj imajo pravico, da vodijo predizide ter da zaslišijo priče v procesih proti poslancem, tudi preden dovoli državni zbor preganjanje. Tožbe zaradi žaljenja časti, ki so vložene proti poslancem, ne zastare, dokler traja njih imuniteta. Za kaznjive čine v prostorih državnega zbora predlaga načrt skrajšano postopanje.

Načrt glede opravnika poostrejuje dosedanje določbe in zlasti v disciplinarnem oziru, tako da predsednik, ako glasuje zato dvetretjinska večina, lahko izključi posamezne poslance — največ na teden dni. V tem času tak poslanec ne dobi diet.

Ako razžali poslanec v zbornici ustmeno ali pismeno osebo, ki ne pripada zbornici, se dotični tekom 4 tednov lahko pritoži pri predsedstvu, ki izroči tako pritožbo osekcu devetih članov.

Volilni okraji na Slovenskem.

V deželah, kjer prebivajo Slovenci, so volilni okraji po načrtu vlade tako razdeljeni, da bi po njenem računu dobili 23 sloven-

Oba se delata kakor bi spala, da ne izdasta svojega srčnega strahu.

Končno pa ni mogel mlinar več obležati v postelji. Premagal je grozo pred mrličem. Z rezko jasnostjo se je naenkrat spomnil na vse. Ko ga je bil v besni ljubosumnosti in v nepremagljivi jezi zabodel, ni mogel potegniti noža iz rane. Nož mora torej tičati še v prsih. Dobiti ga mora za vsako ceno. Vsa njegova bodočnost je odvisna od noža. Jutri pride sodnijska komisija, pa najde nož.

Zato se je skrivoma odplazil v izbo, pred katero ga je bilo strah. Plašno se je ustavil tuptam ter je poslušal. Moralo je biti! Potihoma tipajoč, je stopical dalje in dalje. Sreča mu je bila prijazna. Stara Katica je zaspala pri mrliču, rožni venec ji je padel iz rok.

Sedaj le urno! Roka se mu je začela tresti, ko se je le dotaknil mrzlega trupla, da poišče nož v strjeni krvi. Ali divja groza ga je pograbila, silno je drgeial, prsti so se mu zadržali skozi zgoščeno kri v široko rano.

Globoko je lahko posegel z roko, ali noža ni mogel najti.

Prepaden je strmел mlinar mrliču v obraz. Ali umorjeni je ležal tiho in mirno. Bilo je, kakor da so govorila njegova usta: „Nož iščeš? Prepozno prihajaš. Nož je v boljših rokah, kakor bi bile tvoje. Sedaj te držim. Morilec! Morilec!“

Mrzel pot je prodiral mlinarju iz čela. Ali ne done klici skozi okno: „Morilec!“ Ali mu ne tiči že nož v vratu? Vso samozavest je izgubil. Ne da bi mislil na svoje okrvavljene roke, šklepetaje z zobmi se je povrnil v posteljo in s svojimi črnordecimi prsti je zamazal snežno bele rjuhe.

Pa tudi mlada mlinarica je ležala, ne da bi zaspala. Neprenehoma je morala misliti na njega, ki jo je tolikokrat objemal v vroči ljubezni, a sedaj leži mrzel kakor led na mrtvaškem odru. Le ena misel jo je tolažila. Ko je bil prišel Pepe ogledat nesto, ga je vodil njen oče po dvorišču in po hiši, po polju in po travnikih, po gozdu

in po planinskih pašnikih. Vse mu je pokazal in vse mu je ugajalo zelo.

„Kaj pa jaz. Ali ti nič ne ugajam?“ mu je pošepetala v uho z vročim dihom in sramežljivo je zarudela.

„Ti? Glej, še prav pogledal te nisem,“ je hotel reči. Ona pa je že smuknila skozi vrata in da ji more odgovoriti, je moral za njo. Cenka pa je vedela, kako se glumi sramežljivo devico in kako se podraži njegovo poželjenje. Zapeljivo ga je pogledala, a vendar se je branila. Tako si jo je bil takrat osvojil. In sedaj, kadar se v nekoliko dneh oba umirita nad smrtjo ubogega nezpozabnega Mihe, prizna sramežljiva in srečna svojemu možu, da se počuti izza tistega ženinevega objema mater. Tedaj bode pač vse zopet v redu.

V tem, ko je prebdel mladi zakonski par zadnje ure noči v mučnih mislih v svojih posteljah in je ležal dolgoletni zvesti hlapci mrtev in mrzel na trdi klopi, sta spala prava morilca spanje pravičnega na mehkih ležiščih, ki jima jih je poslal vinski bog.

skih mandatov, in sicer na Kranjskem 11, na Štajerskem 6, v Trstu 1, na Goriskem 3, v Istri 1, na Koroškem 1. Razdelitev volilnih okrajev v posameznih deželah je taka:

Na Kranjskem:

Mesto Ljubljana tvori volilni okraj zase in voli 1 poslanca. okraji Radovljica, Kranjska gora in Tržič 1, okraja Kranj in Škofja Loka 1, okraja Kamnik in Brdo 1, okraji Vrhnika, Logatec, Idrija in Cerknica 1, okraji Postojna, Senožeče, Ilirska Bistrica, Vipava in Lož 1, okraji Litija, Višnja gora in Radeče 1, okraji Krško, Kostanjevica, Mokronog in Trebnje 1, okraji Kočevje, Ribnica, Velike Lašče in Žužemberk 1 in okraji Novo mesto, Črnomelj in Metlika 1.

Na Štajerskem:

Na Štajerskem odpade na Slovence 6 mandatov, in sicer tvorijo okraji Maribor na levem dravskem bregu, Št. Lenart, Ljutomer, Zgornja Radgona, v radgonskem okraju občine Dedonci, Potrna, Plitviški vrh, Zetinci, Gorica in Zerkovci, v mureškem okraju pa Ščavnica, Dražen vrh in Velka 1 volilni okraj, okraji Maribor na desnem dravskem bregu, Slovenska Bistrica in Konjice 1 volilni okraj, okraja Ptuj in Ormož 1 volilni okraj, okraja Celje in Laško 1 volilni okraj, okraji Smarje, Rogatec, Kozje, Brežice in Sevnica 1 volilni okraj in okraji Marenberg, Šostanj, Slovenji Gradec, Vransko, Gornji grad in občini Kaplja in Gradišče v arveškem okraju 1 volilni okraj.

Spodnještajerska mesta, trgi in občine so izločeni iz teh volilnih okrajev in tvorijo volilni okraji zase ta-le mesta, trgi in občine: Ormož, Laški trg, Brežice, Ljutomer, Zgornja Radgona, Slovenska Bistrica, Šostanj, Marenberg, Muta, Zgornja Vižing, Gortina, Sobota, Ptuj, Brežice, Št. Lenart, Rogatec, Slatina, Št. Lorenc pri Mariboru, Celje, Vojnik, Konjice in Vitanje.

Trst:

Spodnja in gornja okolica tržaška je en (slovenski) volilni okraj.

Mesto Trst je tako-le razdeljeno: 1. okraj: staro in novo mesto; 2. okraj: Greta, Skorklja in Kljaduc; 3. okraj: Barriera vecchia; 4. okraj: Sv. Jakob, Sv. Vid, Sv. Marija Magdalena gornja.

Gorisko:

Slovenski okraji: 1. Sodni okraji Gorica (brez mestne občine Gorica in občine Ločnik), potem občine Biljana, Kožbana, Medana; 2. Ajdovščina, Komen, Sežana, občini

Gospod župnik bi bil gotovo prespal čas za mašo, ako ga ne bi bila prišla kuharica, samo s spodnjim krilom odeta, buditi. A tudi kuharica se ne bi bila zbudila, ako je ne bi bila Micika tresla, dokler ni odprla oči.

Sedaj je šel župnik k oltarju in ni niti mislil na to, da je postal morilec. Nekaj mu je pač bučalo v glavi in zato se je namenil, da pove, kadar pojde čez mesec dni k spovedi, pravskesano: „Malo preveč sem pil.“

Sedaj je torej že zopet dosti svet, da se lahko približa oltarju. Še prav posebno je hitel z mašo. Silno ga je žejalo po vodi, a pred mašo popiti le kapljico vode, je strašen greh.

Da je bil snoči od vina tako opojen in zaspan, da je izblebetal kuharici spovedno tajnost, na to se ne spominja. In če bi mu to kdo dejal, ne bi verjel.

Oskruniti spovedni pečat — tega ni storil še noben duhovnik. On, eden najboljših, pa že celo ne bi storil kaj takega.

Dalje prih.

Doberdob in Devin; 3. Tolmin, Cerkno, Kobarič, Kanal, Bovec.

Italijanski okraji: 4. Kormin (brez občin prvega volilnega okraja), Gorica, Ločnik; 5. Červinjan, Gradiska, Tržič.

Istra:

Slovenski okraji: Podgrad, Buje, Dekani, Dolina, Marezige, Otizla-Klanec, Pomjan.

Hrvatska okraja: 1. Sodna okraja Pazin in Labinj, občine Kanfanar, Barban in Sanvincent; 2. sodni okraji Volosko, Krk, Čres in občina Veliki Lošinj.

Italijanska okraja: 1. Sodni okraji Buje, Piran, Motovun, mestni občini Koper in Milje; 2. Sodna okraja Poreč in Pulj ter mestne občine Rovinj, Vale, Vednjan, Mali Lošinj, Osor.

Koroško:

Slovenski okraj: Borovlje, Dobrla vas, Zelezna Kapla, Pliherk.

Ministrski predsednik o volilni reformi.

Ko je predložil baron Gautsch državnemu zboru načrte zakonov glede volilne preobnove, jih je obrazložil z govorom, iz katerega posnemamo sledeče:

„Ministrski predsednik je izjavil, da velika misel reforme sloni na odpravi vseh volilnih predpravil, kakor tudi vsakega cenusa. Vlada je poskusila vse, da kolikor mogoče zabrani narodne izgube. Radi ustitve politično možno reforme se je o razdeljevanju mandatov ohranilo v vseh deželah brez izjeme doseženo število zastopnikov; le tam, kjer so množina prebivalstva, višina davkov in stopnja omike govorili za to, se je število povišalo. Matematično natančna razdelitev mandatov po kateremkoli vnanjem označenju je nemogoča. Volilna reforma ni računski eksempel. Celotam, kjer utegne kaka stranka kaj malega izgubiti na številu, bo ta izguba poravnana s tem, da stranke ne bodo več po nobeni pravni pregradi ločene od velike mase in da bodo njihovi mandati na podlagi enakega prava podeljeni takorekoč od vsega ljudstva. Ministrski predsednik navaja vzroke za ločevanje na mnogih krajih med mesti in deželo, s čimer naj se zmanjšajo socialna nasprotja med velikimi mesti in kmečkimi občinami.“

Ministrski predsednik naglašja, da sestava naše države dovaja do tega, da je volilna reforma po svoji vsebini in po svoji tajnosti velika politična reforma za razmerje narodnega vprašanja, v kolikor se more udajati v zistem političnih stremeljenj. Ne da bi se narodno razmerje sil bistveno spremenilo, narasča nje trajnost. Zato tvorijo odnosi volilne reforme do narodnega vprašanja odločilno točko te reforme. Vlada si je bila svesta, da ta predloga izzove mnogokje nezadovoljstvo. Kdor pa brez predsodkov uvažuje neizmerne težave take predloge v državi mnogih narodnosti, pripozna morda, da vladi ni smeti odrekati volje za pravičnost. Za rešitev narodnega vprašanja je uporabila vlada v prvi vrsti teritorialni princip, da je kolikor možno ustvarila onotne volilne okraje in je posegla pri tem doli do krajnih občin. V tem pogledu se je le za Moravsko napravila izjema, kjer bi bilo težko vstvariti narodno enake volilne okraje. Razdelitev volilnih okrajev za Moravsko je vlada tem laglje vzela za podlago, ker taka razdelitev služi narodnemu miru. Temu namenu služi zistem zastopstva manjšin v Galiciji. Po takih uredbah se bodo volitve vršile ugodneje, redno in ne več v znamenju narodnih bojov, s čimer bo vstvarjena možnost zdravega tvorjenja strank z gospodarskega, socialnega in kulturnega gledišča. Nadaljna prednost tiči v nekaki zgostitvi narodnega zastopstva, kakor tudi v tem, da — dočim je bil doslej znaten del vseh narodnosti zastopan po poslancih druge narodnosti — daje nova volilna pravica prostora za kolikor le možno popolno narodno zastopstvo vsacega plemena. Dočim

doslej v narodno mešanih deželah 20 odstotkov prebivalstva ni bilo narodno zastopanih, bo ta odstotek znašal odslej le 6 odstotkov, kar je zopet naroden dobiček, ki si ga morejo vračunati vsa plemena Avstrije. Vlada predlaga brez izjeme direktno volitev. Določitev volilne dolžnosti se je opustilo, ker ne odgovarja ljudski zavesti in bi povzročila administrativne težave. Kar se tiče stalnega bivanja, je postopala vlada objektivno, da omogoči, da ostanejo volilni okraji kolikor le možno narodno enotni. Zato se jih je moralo čuvati pred prenapetimi spremembami v njih sestavi.

Ministrski predsednik je govoril na to o potrebi, da volitev ni podvržena nikakemu vplivanju, in je naglašal, da vlada sledi nujnemu klicu javnosti, ako podreja svarilnemu postopanju hude napade na čast oseb, ki stoje izven zbornice. Da pa ne napravi volilni reformi zapreke, se je vlada za sedaj izogibala reformi gospodarske zbornice. Razpravljal je potem o odnošajih volilne reforme do narodnega posestnega stanja ter je naglašal, da je važnim nositeljem kulturnega razvoja v državi dolžnost, da ustvarjajoče moči ne trosijo brez koristi, da se združijo in da odgovorno sodelujejo na vodstvu poslov.

Ministrski predsednik se je upr. očitano, da je volilna reforma vložena socialni demokraciji v prilog, ter je naglašal, da se povsod, kjer obstoji splošna volilna pravica, meščanske stranke, prisiljene v boj, krepcajo. Ako napravimo prvi poskus, da izvršimo veliko delo politične enakosti, potem ostajamo tudi v soglasju z vidno razvito tendenco našega gospodarskega življenja. Brez take resnosti se ne da izvršiti velikih stvari. Ako sedanji politični razredi glasujejo za to reformo, potem si bo zbornica v svesti, da je pripomogla do političnega napredka, ali tudi do socialnega miru. Slednjič pričakuje ministrski predsednik od te reforme vstajenje evstrijskega parlamenta na podlagi enake pravice vseh. Ker me navdaja to prepričanje, se podajam z dobro vestjo v boj, katerega nevarnosti mi niso neznane. Stvari sem dolžan, da vstrajam do zadnjega trenutka in ne položim orožja dotlej, dokler ne bodo izcerpljena vsa sredstva v legalnem boju. In tudi če bom poražen, si bom v svesti, da nisem doprinesel brezkoristne žrtve. Osebe ginevajo, ideje ostanejo. Moj pad ne bo pad volilne reforme.

Pobratimstvo krščanskih socialcev s kapitalisti v Vevčah in na Jesenicah.

Dostikrat smo že naglašali, da krščanski socialci niso prijatelji delavstva. Že njih program sam bolj ščiti kapitaliste kakor pa delavce. Saj zahtevajo najprej, da se ohrani gospodarski red in šele potem poprosijo pravilo, da naj se gospodarji ozirajo tudi na delavce, kolikor dovoljuje gospodarska uredba, ki je »po božji volji«. Po tem načelu delavce torej ne more zahtevati nobene pravice od gospodarja, nego se mora zanašati le na njegovo milost.

Pa to ni nič čudnega, kajti krščanski socializem je otrok cerkve, klerikalizma, pri nas rimskega. Izmed glavnih načel »rimskega« je pa tudi, posredovati med sloji v človeški družbi tako, da napeljavajo kapitalizmu denarne vire na roko, kjer niso sami kapitalisti zaraditega, da jih kapital hvaležno podpira in se opira nanje. Pregovor pravi: roka roko umiva.

Za to trditev smo doživeli v zadnjih letih dva precej očitna dokaza, in sicer v Vevčah in na Jesenicah.

Spominjamo se še prav dobro na štrajk, ki je bil pred nekaj leti v Vevčah. Vodstvo tvorniško se pred štrajkom ni nič menilo za cerkvene stvari, menda tudi ne za župnika ali pa kaplana v župniji. Ko je bil izbruhnil štrajk in so ga z vspehom končali socialni demokratje, so se začeli dobrikati gospodje drug drugemu z obeh strani. Posebno se je

pa napravilo pobratimstvo takoj, ko se je osnovala strokovna organizacija v Vevčah. Tvorniško vodstvo je izpoznalo, da ima v krščanski organizaciji lepo in zanesljivo zaslombo. Od takrat sta si župnišče in tvorniško vodstvo najboljša prijatelja. Tvorница je dala lepo svoto za cerkev, material in delavne moči za popraviljanje cerkve, samo da si ohrani prijateljstvo z duhovništvom, ki ima upliv nad delavstvom v imenu boga in veri. Tvorница torej daje denar cerkvi, podpira cerkev, namesto, da bi ga dala delavstvu, ki je ta denar zaslužilo. Klerikalci pa jemljejo ta denar. Obenem pa delajo z lažmi namesto z resnico proti res delavskim organizacijam («Slovenec» ob gratvajnskem in trboveljskem strajku).

Ravno tak proces se je dogodil na Jesenicah. Tudi tam so strajk delavstva izrabili tako, da so začeli letati okoli ravnateljstva tvornice, sklenili prijateljstvo z njim in danes marsirajo s tvorniskim vodstvom ne le pri občinskih volitvah, nego tudi sicer.

Zgoraj omenjena trditve, da skušajo klerikalci imeti denarni žep vedno na svoji strani, se nam v teh primerih kar vsiljuje. Nas sicer ne briga sedaj še toliko politični boj med klerikalci in liberalci na Jesenicah, ki je sicer značilen, ali konstatirati moramo vendar stvari, ki so za klerikalce značilne.

V obeh omenjenih primerih se je pričelo posebno prijateljstvo med klerikalci in tvorniskim vodstvom šele po strajkih; v obeh primerih sta tvorniski vodstvi nemški, klerikalci pa izrečno slovenski in kruti sovražniki nemštva; v obeh primerih podpirata tvorniski ravnateljstvi cerkvena podjetja, zagovarjata klerikalce po letakih in drugače in jih protežirata.

Če to preiščujemo, pridemo kmalu do prepričanja, da so tukaj klerikalci napravili zase lepo kupčijo in prav vsiljuje se nam misel, ki gotovo ni brez resne podlage, da so klerikalci potrebo delavstva, strajk, ki ga je napravilo delavstvo v svoj prid, izrabili v ta namen, da so vstrahovali tvorniski vodstvi, a če že ne vstrahovali, pa vsaj spravili do prepričanja, da morata tvornici marsirati z njimi, če hočeta biti varni pred delavstvom.

Kaj poreče delavstvo, če začne to opazati, ne vemo. Vsekakor pa bo sinatrati tako ravnanje kot nezanesljivo, kajti, kdor izkuša v sporu dveh nasprotnikov prevladati oba in sklepa prijateljstvo z močnejšim kapitalistom, nikakor ne zasluži zaupanja delavstva. Iz vseh teh posledic je slutiti, da so si klerikalci z delavskim bojem kupili tukaj prijateljstvo kapitalistov.

Politični odsevi.

Ogrske razmere so izgubile precej svoje politične zanimivosti. Da je ustava suspendirana in da vlada absolutizem, tega ni mogoče zatajiti, pa naj se obrača stvar kakor se hoče. Ravno zato pa mora presenetiti človeka mir, s katerim je prebivalstvo sprejelo preobrat. Kako je bilo v državnem zboru, smo poročali že zadnjič. Hrabro se koalicijska ni obnesla. Še bolj pa sili v oči, da ni bilo v Budimpešti prav nobene demonstracije, ki bi bila le količkaj vredna govora. Opozicija je vabila hušne posestnike in trgovce, naj razobesijo črne zastave, pa niti tega ni bilo. Lahko je umevno, da delavci niso demonstrirali. Zanje je vladal na Ogrskem že davno absolutizem in nobenega vzroka niso imeli, da bi se potegovali za koalicijsko, ki se jim je vedno le posmehovala in jih je tlačila. Ko koalicioni junaki niso znali storiti ničesar več, so šli — v cerkev, kjer je opat Molnar bral mašo, naj bog pomaga koalicijski. Tudi po deželi je ostalo vse mirno — za Košuta, Aponjija, Banfija i. t. d. jako slabo znamenje.

Prebivalstvo ne čuti tega, kar čuti koalicijska in to ji mora dajati slabo upanje za bodočnost.

Absolutizem v državi se širi sedaj tudi na županije in na mestne uprave. Kakor je bil za razpustitev državnega zbora imenovan vladni komisar general Nyiry, tako je sedaj policijski glavar Rudnay imenovan vladnim komisarjem za budimpeštanski municipij z neomejenim pooblastilom. Proti njegovemu imenovanju je vložil bivši nadžupan Markus protest. Cela stvar pa je bila tako podobna komediji, da je eden mestnih zastopnikov podal ironičen predlog, naj se voli posebno deputacijo, ki se pojde na Dunaj zahvaliti. Vsled tega je bilo na seji po odhodu kraljevskega komisarja nekoliko kravalov, končno pa je bil vendar predložen protest soglasno sprejet.

Hrvatsko-ogrska konferenca, ki se je imela vršiti na Reki, je sedaj preložena do tistega časa, ko se povrnejo konstitucionalne razmere na Ogrskem. Reči moramo, da ne gojimo posebnih upov glede te konference. Ali če polagajo Hrvatje res veliko važnost nanjo, je le čudno, da se ravno pri takih priložnostih pozabi na jugoslovansko idejo. Ureditve razmer izmed Hrvatske in Ogrske se tiče seveda v prvi vrsti Hrvatov in Ogrrov. Pa že tukaj nahajamo anomalijo, ki se je vendar ne more lahko prezreti. S hrvatske strani prihajajo Hrvatje in Srbi, kar je gotovo prav; z ogrske strani pa prihajajo samo Madjari in vendar vé tudi hrvatska koalicijska, da na Ogrskem ne bode mogoče odločevati za vse čase brez nemadjarskih narodnosti. Abstrahiramo popolnoma od načela nacionalne simpatije, čeravno je gotovo, da Hrvatje le ne bi smeli pozabiti na ogrske Hrvate, Srbe, Slovence, ogrske Slovence, ako že ne govorimo o Rumunih in Nemcih. Ali politična previdnost bi jim morala reči, da je treba računati s temi faktorji tembolj, ker pride tudi na Ogrskem splošna in enaka volilna pravica. Koliko bodo vredni ugovori Hrvatov s Košutijanci, ako pride na Ogrskem druga, bolj opravičena večina na krmilo?

Bilo bi pa tudi zelo umestno, da bi poskušali Hrvatje v tej stvari zvezo s Slovenci, kajti če jugoslovanska ideja ni samo fraza, tedaj mora biti vpoštevana pri akciji, ki ji je namen preuredba odnosaja posameznih delov v državi. Sedanja kriza ni samo ogrska, temveč je avstro-ogrska. Kadar pride do reševanja — in priti mora do tega v doglednem času — počijo sedanje razmere sploh. počti dualizem in treba bode na novo urediti ne samo razmerje med Ogrsko in Hrvatsko, temveč razmerje izmed vseh narodov v obeh polovicah dvojne države. Menda bi bilo za tak slučaj vendar treba nekaj sporazuma med narodi, ki iščejo skupno bodočnost, bodisi že v katerikoli obliki. Drugače je pa vsa nacionalna politika pust diletantizem.

Srbsko-avstrijski colninski konflikt se približuje rešitvi. Dne 1. marca izteče trgovinski ugovor izmed Avstrije in Srbije in vsled tega je izročil srbski poslanik na Dunaju Vučić avstrijskemu ministru za zunanje zadeve naznanilo srbske vlade, da sprejme vse avstrijske pogoje glede izpremembe srbsko-bolgarske colninske zveze. Do definitivne ureditve trgovinskega ugovora bode veljal trgovinski provizorij.

Na Ruskem se pokazuje reakcija še vedno v najtemnejših oblikah. Vojna sodišča delujejo nevtrudljivo, rabelj ima mnogo opravka, ženske bičajo na javnih prostorih, ali zato se pokazuje zopet stara revolucionarna taktika: Atentati se množe. Volitve za gossudarstvenno dumo začno, kakor se poroča, dne 5. marca in naj bi bile končane do 23. marca. Malo je dobrihanov, ki pričakujejo kaj koristnega od tega parlamenta. Vittejeva vlada, ki je že vseskozi reakcionarna, se že sedaj trudi, da bi dobila zanesljivo večino v dumi, ki bi bila tedaj lepo orodje v rokah vlade. Na resne socialne reforme Vitte že davno

več ne misli. Poljedelski minister Keller in njegov pomočnik Kauffmann sta izdelala načrt za agrarno reformo na temelju razdelitve velikih posesti proti primerni odškodnini, ki pa ga je Vitte zavrgel, vsled česar je Keller odstopil. Zemljiščna reforma je v poljedelski Rusiji eno najvažnejših. menda sploh najvažnejše gospodarsko vprašanje in če ga vlada ne reši mirno, je prejalislej pričakovati ogromne kmetske nemire, kajti v sedanjih razmerah so ruski kmetje obsojeni na pogin. In kaj se zgodi, ako se jih nažene v obup, se je že videlo. Tudi finančni minister Timosajev je odstopil, ker se je sprl z Vittejem. Zahteval je, naj se pravočasno skliče duma, da se naredi konec vojnemu in obsednemu stanju ni grozotam vojnih sodišč. Vitte pa mu je svetoval, naj ne prihaja na seje ministrskega sveta, na katerih bi utegnil priti v nasprotje z drugimi ministri. Toda Timosajev, ki ni radikalec, tudi ni hotel biti marioneta, pa je rajši odstopil. Za Vittejevo ministrstvo pa je to značilno. Timosajev hoče sedaj kandidirati za dumo.

Ruska „gossudarstvennaja дума“ je s carskim ukazom sklicana na dan 10. majnika. Drugi ukaz določa, da se volitve lahko vrše ob različnih dneh, v tem ko je ukaz z dne 30. oktobra določal, da morajo biti volitve po celi državi na en dan. Vlada računa, da bode do 10. majnika več kakor 360 poslancev izvoljenih.

Švedska vlada je predložila državnemu zboru zakonski načrt glede volilne pravice. Zbornica poslancev bode imela 165 poslancev iz kmetskih in 65 iz mestnih volilnih okrajev. Vsak volilni okraj voli po enega poslanca. Volilna pravica je splošna za vse neporočene moške, ki so dosegli 24. leto. Pri splošnih volitvah je potrebna za izvolitev absolutna večina, pri ožjih volitvah pa relativna. Razdelitev volilnih okrajev določa vsako deveto leto kralj.

Domače stvari.

Liberalna stranka čaka torej s svojim zaupniškim shodom na — deželni zbor. Pač da je res med nebom in zemljo več stvari, nego se sanja šolski modrosti. Komu naj bi se sanjalo, da je treba za tak zaupni shod deželnega zbora? «Slovenski Narod» je najprvo pisal, da se mora sklicati ta shod, da določi narodno-napredna stranka svoje stališče v vprašanju volilne reforme, ki je bila drugače po splošnem mnenju že določena v programu. Pa če tudi ne bi bilo tega, je določanje stališča v taki stvari popolnoma neodvisno od deželnega zbora. Na vsak način pride shod tedaj že prepozno, saj bode vendar prihodnji teden že debata o volilni reformi v državnem zboru. Kako naj ravna jo takrat poslanci narodno-napredne stranke in kaj bode, ako izreče zaupniški shod drugačno mnenje, nego ga bodo zastopali poslanci v debati in pri glasovanju? Vrhutega je pisal «Narod», da je treba tudi revidirati program. Kaj ima neki to opraviti z deželnim zborom? O reviziji programa se sicer že dolgo časa molči. Ali je to sploh padlo pod mizo? «Narod» misli, da je pomagal stranki iz zadrege, ko je napovedal zaupni shod za tisti čas, ko bode sklican deželni zbor, a le še bolj jo je potisnil v zagato. — Liberalno glasilo meni tudi, da se za to stvar zanimajo ljudje, ki jim nič ni mar. Ali take reči kakor volilna reforma smejo, odnosno morajo zanimati tudi druge ljudi kakor liberalce. Sicer pa lahko povemo «Narodu», da je med tistimi, ki «vprašujejo» in ki z ravnanjem v tej stvari niso nič zadovoljni, tudi marsikak pristaš narodno-napredne stranke, ki pa ne «vprašuje» v «Narodu», ker ve, da bi to bilo brezuspešno. In morda bode narodno-napredni stranki vendar žal, ako izgubi še nekoliko takih pristašev.

Kršćanstvo prepoveduje lagati, klerikalizem pa bi moral poginiti brez lazi. Zato se človek tudi ne razburja preveč, kadar najde kako novo laž v »katoliškem« listu. Kaj bi bilo n. pr. s »Slovenec«, ako bi mu kakšna absolutna moč zabranila, tri dni lagati? Revez ne bi mogel več izhajati. Torej se mu takorekoč iz ljubezni do bližnjega ne sme zameriti, da laže. Toda est modus in rebus — in če se mu že prizanesa navado, brez katere ne more živeti, vendar ne bi smel lagati na ta račun tako bedasto, da se mora vprašati, kje je konec lazi, pa začetek blaznosti... V starolerhenfeldski cerkvi na Dunaju se je primerila velika nesreča. Popolnoma kratko smo poročali o dogodku v predzadnji številki. A »Slovenec« se že repenči. Jezi se, da nismo zmolčali katastrofe. Ali to mu ne zadostuje, temveč iz dunajske klerikalne »Reichspost«, iz lista, ki stoji na isti višavi, kakor »Slovenec« sam, ponatiskuje pravljičico, ki je tako neumna, da se mora človek držati za trebuh. Tako je neumna, da je bilo drugih dunajskih klerikalnih listov sram, da bi jo ponatisnili. Tam se namreč pripoveduje, da so katastrofo v cerkvi povzročili — socialni demokratje. Kako to? »Ljudje z rdečimi krinkami so plašili otroke« — pripoveduje »Reichspost« in kakor papiga blebeče »Slovenec« za njo. Sama po sebi je bajka tako blezgava, da mora uredništvo, ki jo servira, že sila nizko taksirati svoje čitatele. Toda prezirimo kolosalno neumnost, pa govorimo, kakor da bi bilo sploh mogoče razpravljati o taki fabuli, ki jo bode sicer preskavana temeljito razpršila. »Ljudje z rdečimi krinkami« — velečenjeni »Slovenec«, ali so morda rdeče krinke navadna toaletna socialnih demokratov? Akb bi bil kdo res tako velik lump, pa bi hotel povzročiti katastrofo med nedolžnimi otroci, — ali je mogoče misliti, da se bode karakteriziral kot pristaš socialistične stranke — z rdečo krinko? In kako naj bi v polno cerkev prišli ljudje s krinkami pred obrazi, ne da bi se jih takoj izpodilo? Gospodje uredniki »Slovenca« naj vendar poskusijo kaj takega; gredo naj enkrat zaproskani v šenklaško cerkev, pa bodemo videli, kako se jim bo obneslo! — Razven »Reichspost« sploh nihče ni videl tistih krink. Ali videlo se je, da so bila cerkvena vrata razven enih zaprtih; videlo se je, da za varnost življenja ni bilo nič poskrbljeno. In zato smo rekli, da bi bilo treba tudi cerkvi enkrat pokazati zobe. Katoliško glasilo odgovarja na to, da se nihče ne togoti, ako se zgodi kakšna nesreča v gledališču, odnosno da se ne prepoveduje, obiskovati teater. Toda počasi! Gledališke katastrofe so povzročile, da se je postrilo stavbne prepise za gledališča, da je gledališka policija zelo stroga, da se neprenehoma proučava vprašanje varnosti v gledališčih, da imajo n. pr. na Dunaju modelno gledališče, kjer se neprenehoma eksperimentira z ognjem i. t. d. Naj se ravna tako s cerkvami, pa bomo zadovoljni. Mi nismo rekli, naj se prepove obiskovanje cerkva, temveč naj se ne sili ljudi, zlasti otrok vanje, kakor se tudi ne sili nikogar v gledališče. Da pa bi se moralo v cerkvah skrbeti za varnost življenja prav tako strogo, kakor v drugih zbirališčih ljudstva, je pač naravno in opravičeno. V marsičem je v cerkvi več nevarnosti, kakor v gledališču. Kakšen je včasih zrak v cerkvah? Kakšna je razsvetljava? Kako primanjkuje izhodov? In vse to bi moralo ostati brez kritike, ker je cerkev? Doslej še nimamo dokazov, da bi bilo v cerkvi na kak izvenreden način poskrbljeno za varnost obiskovalcev; torej ni druge, kakor da skrbi oblast zanjo z isto strogostjo, kakor v gledališčih in v koncertnih dvoranah.

Kršćanska demokracija — to je nova fraza, s katero bega »Slovenec« svoje, kakor se vidi, zelo potrpežljive čitatele. Pravi: Boj sta si napovedali kršćanska demokracija in poganjska demokracija. Pogani — to smo namreč po »Slovencu« mi, socialni demokratje. Klerikalno glasilo je zelo previdno, da

rabi izraz »kršćanska demokracija«, kjer bi moralo reči pravzaprav »katoliška«. V tem tiči namreč jako velika razlika. Kršćanska demokracija je mogoča, ako se misli na prvotno kršćanstvo, na Kristusov nauk in na življenje prvih, nepriznanih, potlačenih, preganjanih, trpinčenih kristjanov. Katoliška demokracija pa je absurdna reč, kar je, ni organizacija, ki bi bila demokraciji tako bistveno in tako temeljito nasprotna, kakor je katoliška cerkev. Demokracija pomeni družabno organizacijo, v kateri odločuje ljudstvo samo o svoji usodi, o svojem življenju v vsakem oziru. Ako bi katoliška cerkev poskusila postati res demokratska, bi bil to njen konec, kajti katolicizem ne obstoji samo v strogo verskih naukih, temveč ne bi bil več, kar je, ako bi izgubil svojo zunanjo obliko, uredbo svoje cerkve, ki je dejansko važnejša od vse verske teorije. To se vidi že odtod, da je katoliška cerkev ustanovila različne dogme, ki nimajo ničesar opraviti z vero, temveč jim je namen samo, uvrstiti moč cerkve, a vendar jih mora katoličan sprejemati za verske resnice. Tako je n. pr. s papeževno nezmotljivostjo, ki se je že zato ne more pripisati verskim resnicam, ker do papeža Pija IX, nihče ni trdil, da je papež nezmotljiv in nihče ni zahteval, da bi se verjelo v to. Kar pa pred sto leti ni bilo versko resnično ne more postati tako kar čez noč. Katoliška cerkev pa vendar danes zahteva vero v papeževno nezmotljivost; katoličan, ki ne veruje vanjo, greši. Cerkev je naredila iz te nezmotljivosti dogmo, da utrdi svojo moč. Da pa je ta moč avtokratična, mora razumeti, kdor le količjak logično misli. Organizacija z nezmotljivim papežem na čelu ne more biti drugačna, kakor absolutistična. Tu nima narod odločevati ničesar, temveč, ako hoče biti katoliški, mora slušati, odločuje pa papež, bolje rekoč vatican, rimska kamorila. Ne more se niti ugovarjati, da je ta monarhistično absolutistična uredba veljavna samo na verskem in na notranje cerkvenem polju. Tudi v političnih stvareh je kompetentna za katoličane; papež izda encikliko o državnem zakonu glede ločitve cerkve in države na Francoskem — in njegov spis obvezuje katoličane; papež obsodi državno naredbu o prestopanju iz vere v vero v Bosni in nadškof Stadler se spunta proti državnim predpisom; cesar označi svoje stališče napram šolskim zakonom in katoličani se morajo držati tega. Vse to je očitno, razumljivo, nepobitno — in vendar ima »Slovenec« toliko predrznosti, da pisari o kršćanski demokraciji! Zakaj tako smelo laže? Ali misli, da z resnico ne bi mogel pridobiti pristašev? Najbrže bi bilo res tako. A ravno s tem, obsoja klerikalizem in klerikalno politiko. Sicer pa ima laž kratke noge.

Za nerazdruživost zakona so začeli klerikalci agitirati kakor besni. Povsod nabirajo podpise proti nameravani reformi zakona, a da bi jih ložje nabrali, lažejo, da se vse kadi. Tako n. pr. pripovedujejo, da bode v bodoče zakon veljal samo tri leta in podobne prismodarije. To je znamenje, da s čisto resnico tudi v tej stvari ne bi dosegli svojega namena. Ali če bi tudi nabrali kdove koliko podpisov, bi bile njih pole vendar brezpomembne. Važno ni, da je v državi nekoliko tisoč fanatičnih, zapeljanih, nevednih ljudi, ki hočejo, da ostanejo razmere glede zakona neizpremenjene. Pač pa je važno, da je tisoč in tisoč ljudi, ki trpe pod težo teh razmer, kajti to dokazuje, da jih je res treba izpremeniti. Klerikalna hinavščina je malokje tako velika, kakor ravno v tem vprašanju. V tem, ko trdijo, da hočejo varovati pravico, so v resnici sedanje razmere največja nevarnost za moralo. Dočim pripovedujejo ženam, da hočejo ščititi njih interese, vklepajo sedanje razmere ravno žene v najhujše suženstvo. Sredstva, s katerim bi se preprečilo ločevanje takih zakoncev, ki sploh ne morejo živeti skupaj, sploh ni. Ogromno število ločenih zakoncev dokazuje to. Ločitev je torej tudi danes mogoča in ne gre se za to, da se še

le dovoli možu in ženi razhod, ako ne moreta živeti drug z drugim. Saj se tega tudi tedaj ne bi moglo preprečiti, ako državni zakon ne bi dovolil ločitve; neznosne razmere razbijejo ljudje tako ali pa tako. Toda kje ostane pamet, ako se hoče takim ljudem, ki bi morda v novem zakonu lahko našli srečo, prepoved in onemogoči poroki? Komu naj to koristi? Katoliška cerkev sicer pravi: Zakon je nerazdružljiv. To je njena stvar in če ravno hoče, lahko ostane pri tem? A zakaj naj bi država ne smela dovoliti ločitve in nove združitve? Ako cerkev noče priznati novega zakona, naj ga ne prizna in kdor misli, da mora res žrtvovati svojo srečo cerkveni volji, naj jo žrtvuje. Nihče mu ne brani tega. A zakaj naj bi morali vsled tega trpeti tudi tisti, ki mislijo drugače? ... Danes je katoliško ločenim zakoncem nomogoče, poročiti se vnovič. Ali mrtva črka zakona ne more zatreti živih čutov. Posledica okrutne določbe je ta, da ljudje, ki bi se v milejših razmerah drugič omožili in oženili, poiščejo drugod, česar ne smejo iskati v zakonu in tako se pospešuje prostitucija in konkubinat — pa še hujše reči. Klerikalci pa imenujejo to v svojem farizejstvu »varstvo morale!« ... Dosti je zakonov, v katerih trpi žena več kakor mož. Statistika pokazuje, da se izvrši prav mnogo sodnijskih ločitev na ženino željo. A klerikalci se dobrikujejo ženam, češ: Za vaš blagor skrbimo; preprečiti hočemo, da bi vas smel mož zapustiti. V resnici silijo le ženo, da mora pretrpeti vse, pa varujejo možovo surovost, nemarnost i. t. d., ker jemljejo tudi ženi pravico, da bi raztrgala vezi, katerih ne more prenašati. Zlasti s prepovedjo druge poroke pa se zadene ženo še hujše kakor moža. V naši družbi je že tako, da si mož izven zakona lahko dovoli marsikaj, ne da bi se mu štel v greh, žena pa je v takih razmerah največja reva. Tega seveda klerikalci ne povedo.

Stritarjeva slavnost je vsled bolehnosti pesnika in na njegovo željo preložena in se vrši tekom majnika. Vsled tega je tudi nameravano predavanje odloženo.

Tržaške delavske zadruge. Ker razpolagajo sedaj z zadostnimi gmočnimi sredstvi, je odbor sklenil, dajati članom podporo že po dveh tednih boleznih. To ni smatrati kot darilo, temveč kot pravico, ki pripada članom. Vsled novih naredb tržaškega namestništva o nedeljskem počitku, so člani naprošeni, nakupiti ob nedeljah vse svoje potrebščine pred 11. uro, kajti potem je prodajalcem prepovedano prodajati ter morajo zapreti skladišča. Ker se vrše odborove seje vsako sredo večer ob pol 8. uri, so vsi, ki imajo tisti dan kaj opraviti v uradu, naprošeni, da pridejo pred pol 8. uro ali pa da se vrnejo dan pozneje, da se ne moti seje.

„Slovenski Narod“ je z reformo volilne pravice zelo nezadovoljen. V petek je priobčil brzojav o seji, na kateri je baron Gauč predložil svoj načrt, o katerem skoraj človek ne bi verjel, da ga je mogel telegrafirati gospod Penižek. Iz njega je sukalo strupeno sovraštvo do volilne reforme sploh. Prizna se pač lahko, da načrt vlade ni ravno idealen. Tudi socialni demokratje imajo pritožbe proti njemu, in ravno te so najbolj opravičene. S slovensko-narodnega stališča pa mu je vendar le malo ugovarjati. Na Štajerskem bi bilo pravično, ako bi dobili Slovenci dva mandata več in tudi z našega stališča bi bilo vsekakor ugodno, ako bi bili tam volilni okraji manjši. Na Koroškem bi se z nekoliko dobre volje lahko naredilo še en okraj za Slovence; seveda bi bil razmeroma majhen. Toda 11 mandatov na Kranjskem ni ravno malo. Ako se povrh računa, da dobe Slovenci 1 mandat v Trstu, enega v Istri, na Goriskem pa tri, da se povisa število slovenskih mandatov s 15 na 23, vseh jugoslovanskih od 27 na 36, tedaj je to že pač precejšen napredek. Ako pri tem številu mandatov liberalci kot stara stranka ne dosežejo ničesar, tedaj pač nimajo pripisati neuspehov volilni reformi, temveč le sami sebi.

Pomisliti bi morali, da se je položaj za nje sedaj imenitno izboljšal, kajti sedaj nastopijo lahko v narodno zavarovanih okrajih na Štajerskem, na Goriškem i. t. d. proti klerikalcem, ne da bi se jim moglo očitati po stari navadi, da spravljajo slovensko posest v nevarnost. Ravno zmanjšani volilni okraji bodo v prid agitatoričnemu delu in če imajo liberalci kaj agitacijske moči, tedaj morajo pozdraviti novo razdelitev. Da bodo imeli klerikalci v začetku največjo korist, to je seveda gotovo. Tega ni kriva volilna reforma, temveč razmere v naših deželah, pomanjkanje pravega političnega življenja, pomanjkljiva omika, brezbriznost inteligence in seveda tudi agrarni značaj. Ali to ni brezupen položaj. «Slov. Narod» je te dni odgovarjal dr. Ravniharju, da Rima niso sezidali v enem dnevu; tudi klerikalne nadvlade se ne zruši v enem dnevu. Ali enkrat se mora začeti rušiti. In če se dela vztrajno, se bode ravno s pomočjo splošne in enake volilne pravice vrglo klerikalce iz sedla. Težko je seveda upati, da izvrše to delo liberalci. Kdor spriča načrta splošne in enake volilne pravice tako zastoka, kakor «Narod», daje malo nade. Tudi nam ne odpira vladni načrt preljubeznive perspektive. Na delavstvo se osnova ni ozirala nikjer, najmanj menda na Slovenskem. Ako bi se bilo le količkaj vpoštevalo dejanske razmere in interese delavstva, bi se bilo prav lahko tudi pri nas razdelilo volilne okraje tako, da delavstvo ne bi bilo raztrgano. In to ne bi bila protekcija. Ali tega itak nismo upali. Pa če nima slovenska socialna demokracija za začetek pričakovali kdove kaj, se vendar ne ustrašimo, ker hočemo delati za bodočnost, in vemo, da resnega dela tudi klerikalizem ne bode mogel trajno premagovati. Ako se bodo torej liberalci potegovali za to, da dobe Slovenci še par mandatov, smo čisto zadovoljni. Ali ne mislijo naj na to, da bi preprečili volilno reformo sploh.

Zborovalna svoboda krščanskih je triumfirala pretečeni četrtek v Ljubljani. Ker je socialnodemokratska lokalna organizacija za ta dan sklicala ljudski shod, da se pomeni o volilni reformi, so ga sklicali katoliški kakor opice tudi prav tisti dan. Bili so pač ab principio skromni, kajti priredili so svoj «ljudski shod» v prostorih «krščansko socialne zveze» v poslopju hotela «Union», torej v privatnem lokalu, kamor ne zahaja navadno nihče razven njih društvenikov in kjer je povrhu prostora komaj za kako stotino «ljudstva». Volilna pravica, ki so jo vzeli kot prvo točko na dnevi red, je bila samo vaba. Glavni predmet shoda je bilo «giftanje» nad nameravano reformo zakona. S tem — bil je ljudski shod, torej javen, splošno pristopen. In ko je bilo končano socialno demokratsko zborovanje, so hoteli nekateri udeleženci se slišati, kakšne modrosti razkladajo krščanski. Samo mal del zborovalcev je odšel v «Union». A bilo jih je vendar več, kakor katoličanov. In čeravno dolga praksa uči, da ni nihče v Ljubljani na shodih tako miren, kakor socialni demokratje; čeravno je bilo očitno, da nočejo prisileci nič drugega, kakor poslušati, kvečjemu se, da bi se bil kdo oglasil po dr. Kreku za besedo; čeravno se jim na javni, ljudski shod ne more zabraniti pristopa, je vendar med krščanskimi takoj začel grozen hrup; da, po šegi novodobnih katoličanov so se celo zasvetili noži in podobni instrumenti v zraku. Posledica je bila, da je vladni komisar razpustil shod.

Značilno je pač, da se primerjajo take reči ravno na krščanskih shodih. K nam je prišlo že dostikrat nasprotnikov, a socialni demokratje jim nikoli niso branili udeležbe. Oglasali so se nasprotniki za besedo in vselej so jo dobili. Zakaj se krščanski tako boje socialnih demokratov na svojih shodih? Svetujemo jim eno: Ako imajo tak strah pred ljudstvom, tedaj naj ne sklicujejo ljudskih shodov, temveč naj lepo ponižno ostanejo pri svojem ljubljenskem § 2. Na ljudskih shodih si pa ljudstvo ne bode dalo zapirati vrat.

Javna ljudska knjižnica, katera ima namen, po mogočnosti dajati delavstvu priliko za potrebno izobrazbo, se snuje v Nabrežini. Novo društvo sklicuje za nedeljo dne 4. marca 1906 ob tridesetih na 2. uro popoldne v gostilno g. Franceta občni zbor s sledečim dnevnim redom: 1. Pozdrav predsednika. 2. Poročilo začasnega tajnika in blagajnika. 3. Vpisovanje udov. 4. Volitev odbora. 5. Predlogi in raznoterosti.

Iz stranke.

Mnogim vpraševalcem naznanjamo, da se sedaj lahko naroči knjižico «Štolnina» pokojnega Roka Drogenika pri upravnistvu «Rdečega Prapora». Cena 24 vin., po pošti 30 vin.

Dopisi.

Trst. (Volitve v tržaški mestni svet.) V času od 12. do 22. marca bodo volitve za tržaški občinski zastop. Agitacijo so italijanski liberalci začeli takoj, ko je bil občini odvzet prenešeni delokrog. Bil je velik stok zaradi «kršenja občinske avtonomije» in seveda so liberalni gospodje trobili, da so edini, ki morejo varovati avtonomijo občine. Seveda tolčejo same sebe po zobeh, kajti ravno njih politika je povzročila, da se je municipiju odvzelo prenešeni delokrog, torej posle, katerih so se občine same pogostoma že hotele iznebiti. Sploh pa tisto, kar dela na tržaškem magistratu lepo in grdo vreme, ni nikakršna občina, temveč klika. Žal, da se je pustil italijanski sindikalist sodrug Labriola, ki ne pozna podrobno avstrijskih razmer, dal zapeljati ter je napisal v rimskem «Avantiu» članek o vladni naredbi, ki ne soglasa z mišljenjem tukajšnjih socialnih demokratov; tega članka se poslužujejo sedaj tudi liberalci v svoji agitaciji in bi radi z njega pomočjo naredili vtisk, da so socialisti nasprotniki avtonomije. Upamo, da jim ta zvijača ne bode mnogo zalegla. Socialni demokratje so posegli v boj in bodo preprečili, da bi se napravilo iz teh volitev po stari navadi komedijo. Stranka je imenovala v 3. razredu svoje kandidate in sicer za vseh 12 mandatov. V tem razredu ima več kakor 3000 delavcev inteligentov volilno pravico. Njih število je letos naraslo za 900 volilcev državnih uslužbencev, ki imajo po mestnem statutu volilno pravico, a se jim jo je doslej vedno zanikavalo. S socialno-demokratskimi kandidaturami je popolnoma resno računati in zmaga je mogoča, čeravno so industrijalni delavci brez volilne pravice. Liberalce je spravilo to ob pamet in ker s svojo politiko ne morejo nikogar prepričati, so začeli terorizirati. Na shodih po § 2., kajti javnega shoda se ne upajo sklicati, psujejo in blatijo že zanaprej vsakogar, kdor ne bode glasoval za njih kandidate. Posebno se odlikuje v tem znani Venezian. — Videti je, da se pripravljajo tudi Slovenci pridno za te volitve, kar lahko storé v večjem miru, nego Italijani. Saj v okolici nimajo resnega nasprotnika. Seveda so to menda zadnje volitve, ki se vrše še tako idilično, kajti po sedanjem sistemu se tudi v občini ne sme več voliti. Kakor je delavstvo nastopilo proti privilegijem kurij v državnem zboru, nastopi tudi proti patentom klik v tržaški občini. Za sedaj je treba pred vsem pridno in odločno delovati na to, da se spravi socialno demokratske kandidate tretjega volilnega razreda v mestni svet, da bode tam vsaj zanesljiva kontrola liberalnega «delovanja». Slovenski sodrugi bodo podpirali ta boj z vsemi svojimi močmi. Radovedni pa smo, kako se obnesejo slovenski narodnjaki. Ali se pokaže morda tudi tukaj tista meščanska mednarodnost, ki smo jo opazili pri volitvah v cenilne komisije za dohodninski davek?

Trst. («Edinost» in shod pri sv. Jakobu.) Cela Avstrija stoji pod vtisom volilne reforme in tudi shod pri sv. Jakobu v Trstu je bil sklican zaradi važnosti tega predmeta. Zato pač ni čudno, da se je med govorom nekega, recimo kar naravnost «antisemita» njegovim — k predmetu o splošni volilni pravici gotovo ne spadajočim — izvajanjem ugovarjalo. Pondeljska številka «Edinosti» čuti v neki notici potrebo, reagirati na ta ugovarjanja, češ, no, Pijanecki je rodом Poljak, govori lepo slovensko in povedal je resnico, da hodijo v Trst regnicoli domačinom kruh pojedat in da še domačine žalijo. Da je prišlo že kar 30.000 regnicolov v Trst! — Človek bi sklepal, da vodi tisti Brejski matrike o ljudstvu, prihajajočem v Trst in odhajajočem iz Trsta. Kontrolirati teh trditve ne moremo, ali pač lahko konstatiramo, da je s 30.000 regnicolih velika klobasa. Res je pa, da se puste nekateri slov. delavci voditi za nos od antisemitov; ali na tej poti se slovensko ljudstvo odnosno delavstvo gotovo ne bo rešilo. Treba je vendar malo bolj z odprtimi očmi pogledati v svet. S tisto kinizarso politiko, ločiti urebivalstvo v domače in tuje, ne pridemo nikamor. Zgodovina in ustroj današnje človeške družbe nam solčno jasno dokazuje, da je treba organizirati in delovati in kdor je bolj organiziran in delaven, tisti zmaga. Kitajskih zidov pa okrog Trsta vendar ne bomo več zidali. Saj Trst je vendar postal velik s tujimi močmi, delavskimi in kapitalnimi. Tehnični razvoj sili vsak dan bolj in bolj na selitev. Na tisoče Slovencev roma po svetu iz domačije, ker je družina prevelika, kruha pa doma premalo. Za kruhom gredo v Ameriko. Prusijo ali v Rumunijo i. t. d. Kdor ni pribit in se noče izstradati na mestu, gre naprej, saj svoboda ceste, svoboda iskanja dela, svoboda obrtnije, trgovine in umetnosti je posledica že velike francoske revolucije. Ali pustimo makari vse to na strani in napravite res kitajski zid okrog Trsta, in lahko gremo staviti, kar hočete, — razmere so močnejše kakor papirnati paragrafi — da bi samim domačinom sape in živeža zmanjkalo, pa bi morali jutri sami podreti tisti zid, ki bi bil danes zmaglavno sezidan. In kdo bi več trpel, ako bi se vsi ljudje postavili na tako stališče kakor tržaški antisemitje v zavetju «Edinosti»?

Z Goriškega. V zadnjem «Našem Listu» je objavil gosp. dr. Henrik Tuma članek, ki zasluži vse kakor nekoliko pozornosti. Tam se izraza neke nazore, ki so navidezno jako prikupljivi, a bi vendar lahko porodili velikanško konfuzijo. Dr. Tuma je nasprotnik programov. V svojem članku citira to in ono, kar nam pokazuje, da je mnogo čital. Ali on ne mara programov in to odseva tudi iz njegovih citatov. Zdi se nam, da je čital mnogo — brez sistema. Nekaj tukaj — nekaj tam; vsega skupaj je velika knjižnica, ali pogostoma se v njej ne najde ravno tistega, kar bi bilo treba. Dr. Tuma je nasprotnik programov; torej bi moral biti anarhist. Gotovo jako zanimivo, prav umetniško naziranje sveta in življenja. Samo realno ni. Kajti, da bi bilo mogoče živeti tako, bi moral biti svet že tako daleč, da bi bila anarhija mogoča. Anarhija je realizacija idealov; zanjo je treba idealnih razmer in idealnih ljudi. Dandanes pa mora imeti celo anarhist svoj program, tem več stranka ali posameznik, ki hoče stvarno delovati. Kaj se pravi, sestaviti program? Vendar enostavno: Kaj hočemo doseči, kako, s kakšnimi sredstvi. To pa je vendar nekaj, kar se v javnem življenju ne le sme, temveč naravnost mora zahtevati. Za to ni treba, da bi se izpremenilo politiko v juristarijo, da bi odločevali sami paragrafi. Tudi ni treba, da bi skupno delujoči ljudje soglašali v vsaki posameznosti. To je celo nemogoče. Ali v ciljih, ki jih hočejo skupno doseči, morajo pač biti soglasni, sicer igrajo slepo miš. — O klerikalizmu pravi dr. Tuma, da se ni treba bojevati z njim. Pravi — in tu zopet citira — da izpodriva vero splošna izomika, pa priporoča

šolstvo, predavanje, gledališče i. t. d. Tu pa ravna malo — predistigatersko. Vera je eno, klerikalizem je pa vendar drugo! Ljudstvo je lahko verno, kakor so bili prvi kristjani, pa ni treba, da bi bilo klerikalno; klerikalci so lahko popolnoma brezverni. Za oboje se najde dosti primerov. Ker je »Naš List« političen in ker govori dr. Tuma o političnih strankah, menimo menda po pravici, da je tudi to pisal v političnem smislu. Da v politični boj ne sodi vera, mislimo sami. Drugje mora biti pač tudi v tem oziru svoboda in razmatranja, razprave, polemike o veri morajo biti ravno tako proste, kakor o bakterijah ali o solncih v rimski cesti. Klerikalizem pa je na vsak način politična stvar in kdor svetuje, naj se opusti boj proti klerikalizmu, ga podpira. — Dr. Tuma izjavlja tudi, da ni socialni demokrat. To nam ni novo. Vendar nam je vseč ta izjava, kajti dr. Tuma se včasih ni branil mnenja, da je socialni demokrat ali pa vsaj, da se resno pripravlja na vstop v socialno demokracijo. Kakorkoli ga osebno čislamo, smo vendar prepričani, da on sploh ni za socialno demokracijo, a morda se ne motimo. ako pravimo, da menda politika sploh ni zanj, ali pa on ne za politiko. Njegove sodbe o »Rdečem praporu« in o »Naših zapiskih«, oboje lista, ki ju čitamo natančno, res ne razumemo. Kaj misli o stoicnem miru socialnih demokratov nad razsulom liberalno stranko in nastopanjem mladih, nam ni umevno. Vsi njegovi citati namreč ne nadomestijo — jasnosti, Priamos.

Socialni pregled.

V Trstu štrajkajo kurjači in mornarji že čez tri tedne. Vseh štrajkujočih je okrog 1500. Lojdova družba noče koncedirati ničesar. Stavka traja dalje.

Shodi.

Ljubljana. V četrtek, 22. svečana ob 8. uri zvečer je bil v kazinskem steklenem salonu jako dobro obiskan ljudski shod. Liberalci, ki so ob novem letu že govorili, da so se delavci naveličali volilne pravice in pa klerikalci, ki so čenčali, da socialni demorati v Ljubljani ne morejo prirejati shodov, ako tercijsani ne agitirajo zanje, so se lahko prepričali, da ne opravijo ničesar s takimi neslanostmi. Salon je bil tako poln do zadnjega kotlička, da je bilo v stiski komaj mogoče, priti od mize do mize. Prav jasno se je pokazalo, da v Ljubljani res ni nikjer toliko političnega zanimanja, kakor med socialnimi demokrati. Tega ne izpremeni nobeno zabavljanje. V predsedništvo so bili izvoljeni sodrugi Vičič, Sitar in Tokan. Na dnevnem redu je bila volilna reforma. Poročal je sodrug E. Kristan. To je bil ravno predvečer dneva, ko je baron Gautsch predložil svoj načrt v državnem zboru, torej takrat se ni bil znan. Govornik je omenil skrivne in javne namene, s katerimi so skušali nasprotniki volilne reforme prepričati jo. Dosegli so pač, da se je stvar nekoliko zavlekla, a doseglo se je tudi to, da se danes nobena stranka ne upa priznati kot nasprotnico splošne in enake volilne pravice. Tem več pa se seveda spletari na tajnem. Ker je govornik tudi opisal ravnanje obeh slovenskih strank, je naravno, da ne ena, ne druga ni zadovoljna s shodom. To pa je ravno prav, kajti ako bi bili bodisi liberalci, bodisi klerikalci zadovoljni z nami, bi bilo to znamenje, da smo na napačni poti. — Shod je izrekel upanje, da postane splošna in enaka volilna pravica mirnim potom zakon; drugače pa so delavci pripravljeni na najodločnejši boj.

Trst. V nedeljo 11. m. m. je bil shod v Šklednju, sklican od društva tekstilnih in kemičnih delavcev. Dnevni red je bil: Namen in korist strok, organizacije. Govorili so sodr.

Skribić slovensko, Panek italijansko. Shod je bil precej obiskan.

V torek dne 12. m. m. je bil v delavskem domu shod vseh politično organiziranih slovenskih sodrugov. Govorilo se je o političnem delovanju in o preosnovi volilne okrajne organizacije.

Pretečeno nedeljo smo imeli javni ljudski shod pri sv. Jakopu radi volilne reforme v parlamentu. Tu je govoril sodr. Kopač, od strani slov. narodne stranke pa gospod Cottič. Nekdo je čutil potrebo, da pogreje anti-semitske fraze o »regnikolih«; nekaj takega, kar dunajski krščanski socialisti prodajajo kot politiko domačinov. Shod je postal vsled tega govora nemiren. Gosp. Cottič je končno še enkrat izjavil, da v točki enakega političnega prava ostanejo solidarni z nami, kakor se izrekli na shodu v Narodnem domu. Kopač je v zaključnem govoru primerno karakteriziral tisto antisemitsko gonjo, za katero se nekateri slovenski delavci prostituirajo, namesto da bi se organizirali v bojne organizacije in apelirali na solidarnost v boju za splošno in jednako volilno pravico.

Skoraj ob istem času se je vršil shod pol. društva »Edinost« v Rojanu, kjer je govoril dr. Rybač radi razmer, ki so nastale vsled odvzeta poslov prenešenega delokroga na Tržaškem magistratu.

Mi socialisti smo principijelno proti temu, da se vlada vmešava v avtonomijo občine ali kdor pozna razmere na tržaškem magistratu, korumpirano gospodarstvo na vseh straneh, razume, da v tej stvari ne moremo grajati vlade.

* * *

Shodi bodo:

Trst. Dne 4. marca se ima vršiti ljudski shod zaradi volilne reforme pri Sv. Ivanu v »Narodnem domu«.

Gospodarski pregled.

Tržaške delavske zadruge. Nadzorovalni odsek naznanja: Revizija knjig, računov, beležk, dividendnih znamk i. t. d. je pokazala, da je administracija in knjigovodstvo v popolnem redu. Nadzorovalni odsek je bil navzoč pri inventuri v vseh treh skladiščih ter je našel, da odgovarja ohramba blaga popolnoma vknjižbam. Skontriranje blagajne je bilo dne 5. m. m.; v blagajni je bilo 4863 K 73 vin., soglasno z blagajniško knjigo. — Mervitz, Mincus, Demarchi, Suban. —

Nadzorovalni odsek priporoča društvenikom ponovno, naj natančneje vračajo znamke od razprodaje in menjave. Nekateri udje se za to malo zanimajo.

Umetnost in književnost.

Naši zapiski. Druga številka IV. letnika te revije je izšla s sledečo vsebino: A s: Nove stranke. — D.: Poglavlje iz socializma. — E. Kristan: Vprašanje slovenske drame. — Pregled: Politika; Gospodarstvo; Socializem; Književnost. — Opažamo, da je letos zlasti pregled v »Naših zapiskih« jako bogat in zanimiv. Sploh se ta revija res kaj lepo razvija in izpolnjuje v naši periodični literaturi prostor, ki bi ostal drugače občutno prazen. Kdor hoče poznati življenje našega naroda z vseh strani, mora čitati »Naše zapiske«.

Opera. — V torek, 20. min. m. se je ponovilo krasnega »Poljskega žida«. Partijo župana Mathisa je pel gospod Ranek, ki je kreiral to figuro v češkem gledališču v Plznju. Glas gospoda Raneka ni tako obsežen in močan, kakor oni gosp. Ouřednika, toda on zna jako ekonomično ravnati s svojimi sredstvi, nijansira jako fino in dosega tem večji uspeh, ker tudi izborna igra. V sanjah je bila slast, gledati njegovo premišljeno in tudi v največji razburjenosti elegantno igro. Tudi ostali solisti so bili zopet jako dobri; zdi se nam, da je bil gosp. Orželski celo boljši kakor prvič; samo njegova igra je bila včasih pomanjkljiva, gibanje tuintam preveč

eksaltirano. Zbori pa so bili slabjeji. Nasprotno je bila razsvetljava v drugem dejanju primernejša. Orkester je igral precizno in temperamentno, česar žal ni mogoče reči pri vsaki operni predstavi. Bil bi pa tudi res greh, ako bi se pokvarilo tako krasno, vse-skozi karakteristično in moderno glasbo, kakor je Weisova, kateri je pač menda zagotovljen obstanek na našem opernem repertoarju.

Repertoar slovenskega gledališča. Prihodnja noviteta je »Ljubislava«, drama v 4 dejanjih. Spisal E. Kristan. Vprizori se v torek in četrtek, ali pa v četrtek in v soboto. Dejanje se vrši v prvi polovici osmega stoletja v nekdanji Karantaniji, v času bojev med pogani in kristjani.

Najnovejše vesti.

Dunaj, 28. svečana. Razprava o volilni reformi v državnem zboru začne 6. marca. Pričakovati je, da bode dolgotrajna in ostra.

Dunaj, 28. svečana. Stranka »svobodnih Vsenemcev« zahteva, naj se duhovnikom vzame pasivno volilno pravico.

Budimpešta, 28. svečana. Po težkem porodu je koalicija vendar izdala svoj manifest. Odkar je državni zbor razpuščen, je od dne do dne napovedovala, da ga razglesi, a dan za dnevom je minul, ne da bi se mogle posamezne frakcije zediniti, kako naj ga sestavijo. Izza kulis prihajajo celo glasovi, da so se v vsaki stranki kazala nasprotna mnenja. Sinoči je vendar ugledal dan. Vse je pričakovalo nekaj zelo radikalnega, bojovitega, ali vse je razočarano. Spis je zelo pohleven in nikjer ni opaziti, da bi ga preveval »zgodovinski dih«. Manifest pravi: »Zlružena opozicija se čuti zavezano, lojalno verjeti besedam dekreta o razpustu, s katerimi je napovedano, da bode kmalu sklican nov državni zbor. Toda narod mora biti pripravljen spričo nasilstva vlade, da zadenejo še hudi udarci njegove pravice, postave, svobode in njegovo ustavo in da jih bode treba krepko braniti. Boj, ki je usiljen celi deželi, ni več boj strank; prelevil se je v obrambo ustave, katere se je dolžan udeležiti vsak ogrski državljani.«

Budimpešta, 28. svečana. Grof Andrassy je objavil odprto pismo svojim volilcem. V njem pripoveduje, da je bila od začetka njegova želja, da bi ogrska vojska dobila popolnoma narodni značaj, kar se tiče jezika in znamenj. Ko je videl, da je nasprotstvo med krono in med parlamentom v tej stvari preveliko, je bil pripravljen deloma odnehati in sicer v tem smislu, da bi prišel madjarski jezik v ogrski vojski do večje veljave, a da toliko časa ne bi bil zapovedovalni jezik, dokler ne bi razmere dozorele. V tem smislu je sestavil svoj kompromisni predlog. Ali zavrglo se je vse. Vlada se je postavila na stališče, da parlament nima besede v vprašanjih vojne. Tega duha je vojna zapoved iz Chlopyj in odgovor krone od 23. septembra. To stališče pa je morda mogoče v Avstriji, ne pa na Ogrskem. Pokazalo se je, da je glede temeljnih zakonov državnega prava popolnoma nasprotno mnenje med krono in med parlamentom.

Listnica uredništva.

Kamnik: Prihodnjic. **Radovednež:** Prihodnjic. Bilo bi nam vseč, ako bi nas enkrat obiskali. Najbolje popokdan.

Skeptik: Tiste kombinacije — objavljene so bile najprvo v »Neue Freie Presse« — so otročarija. Socialno-demokratska stranka ni tako optimistična in volilna geometrija bode na vsak način proti njej. Naši liberalci? Ako imajo v ljudstvu kaj zaslonbe, jim ne bi bilo treba stokatizirati volilne reforme. Klerikalni razumni letajo gotovo previsoko. Seveda je vprašanje, kako se bodo antiklerikalci postavili. Mislimo tudi na »mlade«. Sicer so vse kombinacije nečasne, dokler ni razdelitev volilnih okrajev definitivna.

F. B.: Dobite gotovo pri L. Schwentnerju, Ljubljana, Prešernove ulice. Tudi na Vaše vprašanje dobite tam gotovo odgovor.

Dijak: Heine nima spomenika na Nemškem. Dotični verz se glasi: Schade, dass ich ihn nicht küssen kann, denn ich bin selber der brave Mann.

Društvene vesti.

Zveze pekovskih delavcev krajna skupina Ljubljana je imela dne 8. februarja t. l. svoj 3. redni občni zbor v salonu gostilne «pri Kroni». Na dnevnem redu je bilo: 1. Volitev novega odbora, 2. Poročilo blagajnika za leto 1905, 3. Raznosterosti. Izvoljen je bil z večino glasov dosednji odbor, kateremu je izrečena hvala za delovanje v pretečenem letu. Iz blagajniškega poročila je posneti, da je imela krajna skupina v preteklem letu 1275 K 12 vin. dohodkov in 790 K 61 vin. izdatkov. Preostanek 484 K 51 vin. je bil odposlan centrali na Dunaj; od tega zneska se je plačevalo tudi strokovno časopisje. Stroški so iznašali za brezposelno podporo 367 K 14 vin., za bolniško podporo 255 K 86 vin., za potovalno podporo 85 K 53 vin., za blagajniško provizijo, poštino i. t. d. 82 K 8 vin. — Sodrug Avbelj je poročal o delovanju društva od tistega časa, ko se je razpustilo staro strokovno društvo, ki je bilo prišlo vsled brezbriznosti in pa vsled osebnih prepričanj popolnoma na kant. To je bilo pred tremi leti. Ko se je ustanovila krajna skupina zveza, je dosegla v prvem letu komaj 300 K denarnega prometa. Drugo leto se je promet že povišal na 600 kron, letos pa je dosegel 1275 kron, kar pokazuje precejšen napredek skupine. Vendar je tudi to za Ljubljano še premalo, kajti organizacija bi bila tukaj prav lahko večja. Ako se sodrugi poprimejo agitacije kakor je treba, je upati, da se kmalu pokaže še večji napredek. — V zadnjem času se je doseglo, da se je v treh večjih pekarnah odpravilo hrano in da se je vpeljalo nadomestni počitek. — Sprejelo se je načrt plačilne pogodbe, ki naj velja za Ljubljano in okolico. Dela se že priprave, da se spomladi vpelje novi tarif na podlagi te pogodbe, tudi če bi bilo treba boja za to.

Članom se naznanja, da je društveni lokal ljubljanskih pekov v gostilni «pri Kroni», Gradišče štev. 7.

Sklad za ruske revolucionarje.

V Trstu se je nabralo 20 kron, kateri znesek se je odposlal na osrednje vodstvo avstr. socialne demokracije na Dunaj.

Raznosterosti.

O „siromašnosti“ cerkve v Avstriji pričajo sledeče številke: Premoženje posameznih škofij iznaša v Olomucu 14.211.938 kron, Praga 11.508.516, Dunaj 6.946.944, Solnograd 6.442.560, Bratislava (avstrijski delež) 6.418.038, Ljubljana 2.133.520. Przemysl 1.951.640, Gradec 1.560.544, Lvov 1.544.908, Kraljev gradec 1.514.330, Brno 1.504.172, Briksen 1.431.810 kron, Celovec 1.398.400, Trient 1.018.330. — Dohodkov na leto majo škofije Olomuc 571.068 K, Praga 501.868, Dunaj 308.506, Solnograd 253.270, Bratislava 213.270, Ljubljana 82.114, Przemysl 80.900, Gradec 74.320, Lvov 136.124, Kraljev gradec 60.340, Brno 69.540, Briksen 58.632, Celovec 65.644, Trident 74.044 K. — Ubogi škofje!

Letni račun tržaških delavskih zadrug II. društveno leto.

Razprodaja.		
Julij	1905 za	K 10.747-27
Avgust	» »	» 9.957-40
September	» »	» 10.533-27
Oktober	» »	» 12.139-42
November	» »	» 12.237-93
December	» »	» 12.462-65
Januar 1906 za		» 12.720-81

Dividenda:		
Meseca jan. t. l. se je dalo za K 42-45	blaga na naslov dividend.	
Ravno omenjenega meseca pa se je dalo za K 161-77	blaga kot tedensko bolniško podporo.	

Hranilni odsek.		
Meseca januarja t. l. se je vložilo v hranilni odsek K 17.725-83.	dvignilo pa iz omenjenega odseka K 10.553-49.	

Skrb vsake gospodine je posvečena družinski blaginji!

Kathreinerjeva Kneippova sladna kava

Je po Kathreinerjevem načinu svojega preizvajanja okusna, zdrava v prospeh in poceni, ima torej neprecenljive prednosti za vsako gospodinjstvo!

Poudarjajte pri nakupovanju izrečno ime Kathreiner in zahtevajte le izvirne zavoje z varstveno znamko župnik Kneipp.

Sodrugi, Delavei, berite in širite svoj list „Rdeči prapor“!

„Rdeči prapor“ naj ne manjka v nobeni delavski hiši.
„Rdeči prapor“ naj ne manjka v nobeni gostilni, kavarni in brivnici, kamor delavci zahajajo.

Naročnina znaša: Za avstro-ogrske kraje: za celo leto K 5-44, za pol leta K 2-72, za četrt leta K 1-36. — Za Nemčijo: za celo leto K 5-96, za pol leta K 2-98, za četrt leta K 1-49. — Za Ameriko: Za celo leto K 7-28.

Posamezne številke stanejo 10 vin.

V Ljubljani je v sledečih tobakarnah „Rdeči prapor“ naprodaj:

Blaz, Dunajska cesta.
Franzot, državni kolodvor, Sp. Šiška.
Kanc, Sv. Petra cesta.
Kuser, Sv. Petra cesta.
Pichler, Kongresni trg 3.
Svatek, Glavni trg.
Šesark, Šelenburgova ulice.
Velkavrh, Sv. Jakoba trg.
Weiser, Jurčičev trg.
Gostilna Traun, Glince pri Viču.

V Trstu:

Lavrenčič, Piazza Caserma.

V Gorici:

Krebelj Peter, Kapucinske ulice 1.

Na Reki:

Ricardo Camera, Corso 16.

Franc Weinberger

gostilničar in izdelovalec sodavic in pokalic

== v Zagorju ==

se priporoča cenjenim gg. gostilničarjem in delavcem v obilno naročbo svojih izdelkov.

Organizija

je podlaga vsakega boja. Brez organizacije je vsaka zmaga nemogoča.

Delavei!

Spominjajte se na to v sedanjem bojevitnem času! Delavec, ki ni organiziran, škoduje več, kakor odkrit nasprotnik.

Zaloga in tovarna

pohištva vsake vrste

Aleksandra Levi Minzija

Trst — Piazza Rosario 2 — Trst
(šolsko poslopje).

Bogat izbor v tapeterijah, zrealih in slikah. — Ilustriran cenik gratis in franko vsakemu na zahtevo. — Cene brez konkurence. — Predmeti se postavijo na brod ali železnico, ne da bi se za to kaj računalo.

Kavarna

„Unione“

preje „Tedesco“

se priporoča cenjenim sodrugom najtopleje. Na razpolago so vsi važni in slovenski, italijanski in nemški listi. Vse pijače poceni. Napitnina je izključena.

Prva kooperativistično urejena

gostilna

v ulici S. Giovanni v Trstu.

Izvrstna vina. Dalmatinska vina, direktno od organiziranih sodrugov v Dalmaciji. Vedno dobra kuhinja. Na razpolago „Rdeči Prapor“, „Arbeiter-Zeitung“ in „Laboratore“.